

Leeswijzer tabel 3.1 t/m 3.5

Bovenin de tabellen is in de zwarte balk de basisstrategie zichtbaar. In de bovenstaande tabel is dit de basisstrategie "structuur bieden". Deze basisstrategieën zijn opgedeeld in de twee subgroepen "interventies" en "handelwijzen", waarbij de interventies globale middelen zijn en handelwijzen concrete methodieken zijn horende bij de interventies. De cijfers achter elke interventie en handelwijze corresponderen met de cijfers - en de daarbij horende onderzoekers die positieve effecten hebben gevonden - onder de tabellen. Tot slot zijn onderin de tabel de leraar competenties van Van Gennip e.a. (2007) meegenomen die bij de betreffende basisstrategie horen.

Tabel 3.1 De basisstrategie 'structuur bieden', met haar interventies, handelwijzen en competenties, die leerkrachten in staat stellen om te gaan met probleemgedrag.

Structuur bieden	
Interventies	Handelwijzen
<ul style="list-style-type: none"> • Grenzen stellen en consequent zijn.^{4,5} • Effectieve instructie en planning.^{1,2,4,5} • Vooraf opgestelde correctie maatregelen.^{1,2,5} • Een voorspelbare leeromgeving.^{1,2,3,5} • Afwisseling en differentiatie in moeilijk en makkelijke taken.^{2,4} • Een leerbevorderende fysieke organisatie van de klas.^{1,2,4,5} • Een individueel leerplan voor elke leerling.^{3,4} 	<ul style="list-style-type: none"> • In overleg met leerlingen heldere regels afspreken.⁵ • Gewenst gedrag gericht oefenen met behulp van rollenspelen of visualisatie.⁴ • Aandacht opeisen van de leerling.⁵ • Eén taak behandelen per instructie.⁵ • Het geven van een 'ik-boodschap' op vriendelijke toon.^{4,5} • Leer het kind in stapjes zelf plannen en ordenen.⁴ • Laat kinderen zelf de opdracht mondeling navertellen.⁴ • Lesgeven met heldere verwachtingen en routines: Stel procedures op voor: binnenkomst en vertrek in/uit de klas, de handelingsvolgorde voor het maken van opdrachten en een vaste werkwijze.^{2,5} • Maak bij voorkeur een opstelling waarbij de tafels in rijen staan.⁵
<p style="margin: 0;"><i>Competenties</i></p> <p style="margin: 0;">Pedagogische, vakinhoudelijke en didactische, en organisatorische</p>	

¹ Hieneman e.a. (2005)

² Kern en Clemens (2007)

³ Mooij & Smeets (2008)

⁴ Onderwijsraad (2010a)

⁵ Sutherland e.a. (2008)

Tabel 3.2 De basisstrategie 'positieve benadering', met haar interventies, handelwijzen en competenties, die leerkrachten in staat stellen om te gaan met probleemgedrag.

Positieve benadering	
Interventies	Handelwijzen
<ul style="list-style-type: none"> Een uitdagende leeromgeving.^{3,4,5} Aanmoediging van positief gedrag en pogingen daartoe/positieve feedback.^{3,4,6} Positieve grondhouding van de leraar.^{1,4,8} Intensieve ondersteuning.^{2,7} 	<ul style="list-style-type: none"> Taken geven die cognitief of sociaal uitdagend zijn, maar wel haalbaar, zodat ze leiden tot succeservaringen.⁴ Gelegenheid bieden voor het gebruik van computers.^{3,5} Concreet aangeven wat goed was.^{4,6} Frequent leerling-gesprekken voeren, waarbij de vooruitgang wordt besproken.⁷
<i>Competenties</i>	
Inter-persoonlijke, pedagogische, en vakinhoudelijke en didactische	

¹ Algozinne & Algozinne (2007)

² Cooper (1999)

³ Mooij & Smeets (2008)

⁴ Onderwijsraad (2010a)

⁵ Smeets & Rispens (2008)

⁶ Sutherland e.a. (2008)

⁷ Sutherland & Oswald (2005)

⁸ Van Gennip e.a. (2007)

Tabel 3.3 De basisstrategie 'aanzetten tot zelfreflectie van leerlingen', met haar interventies, handelwijzen en competenties, die leerkrachten in staat stellen om te gaan met probleemgedrag.

Aanzetten tot zelfreflectie van leerlingen	
Interventies	Handelwijzen
<ul style="list-style-type: none"> Adequate feedback met positieve inslag.^{1,2,4,5,7,9,11} Aangeven wat het gewenste gedrag is^{1,4,5,9,10} en eventueel onderhandelen over de oplossing.¹ Leerlingen laten samenwerken, zodat ze kunnen profiteren van positieve rolmodellen, zowel op cognitief als sociaal-emotioneel gebied.^{3,4,6,7,8} 	<ul style="list-style-type: none"> Een gesprek, met positieve inslag voeren, waarbij voor de leerling duidelijk wordt wat het doel is, hoe het nu gaat en hoe de leerling verder naar het doel kan toewerken.¹ Gewenst gedrag belonen.^{4,9,10} Een leerling zelf laten nadenken over het vertoonde gedrag en tot een oplossing laten komen.⁹ Zorg voor constructivistische werkvormen, zoals bijvoorbeeld: discussies in groepen, samenwerkingsopdrachten waarbij gezamenlijk naar een oplossing moet worden gezocht, reflectie op sociale kennis en gedrag, etc.⁸
<i>Competenties</i>	
inter-persoonlijke en pedagogische	

¹ Algozinne & Algozinne (2007)

² Cooper (1999)

³ Desbiens & Royer (2003)

⁴ Hieneman e.a. (2005)

⁵ Kern en Clemens (2007)

⁶ Meijer (2001)

⁷ Mooij & Smeets (2008)

⁸ Nind & Wearmouth (2006)

⁹ Onderwijsraad (2010a)

¹⁰ Sutherland e.a. (2008)

¹¹ Sutherland & Oswald. (2005)

Tabel 3.4 *De basisstrategie 'professionele ontwikkeling', met haar interventies, handelwijzen en competenties, die leerkrachten in staat stellen met de omgang van probleemgedrag.*

Professionele ontwikkeling	
Interventies	Handelwijzen
<ul style="list-style-type: none"> • Een goed rolmodel zijn.¹ • Reflectie op eigen denken en handelen ten aanzien van het moeilijke gedrag van de leerling of groep.^{1,2} • Op de hoogte blijven van ontwikkelingen op het gebied van gedragsproblemen en de aanpak hiervan in de klas.^{1,2} • Het kennen van de taken van docent, de school en jeugdhulpverlening.¹ • Weten naar wie je toe moet gaan met een probleem (leerling).¹ • Regelmatig ervaringen uitwisselen met andere docenten en schoolleiding.^{1,2} • Regelmatig ervaringen uitwisselen met ouders.^{1,2} 	<ul style="list-style-type: none"> • Respect tonen en fouten toegeven.¹ • Lezen van boeken, artikelen, of bijwonen van lezingen en intervisies.¹
<i>Competenties</i>	
inter-persoonlijke, reflectie en ontwikkeling, samenwerken met collega's, vakinhoudelijke en didactische, en samenwerken met de omgeving van de school	

¹ Onderwijsraad (2010a)

² Van Gennip e.a. (2007)

Tabel 3.5 *De basisstrategie 'veilige en prettige werksfeer bieden', met haar interventies, handelwijzen en competenties, die leerkrachten in staat stellen om te gaan met probleemgedrag.*

Veilige en prettige werksfeer bieden	
Interventies	Handelwijzen
<ul style="list-style-type: none"> • Een hechte, persoonlijke, professionele relatie met de leerling tot stand brengen.^{5,7,10} • Pesten niet tolereren en altijd aanpakken.⁷ • Frequente beweging (van de leerkracht) door de klas.^{7,9} • Het inbouwen van motorische activiteiten (beweging) in de lessen.⁷ • Leerlingen laten samenwerken, zodat ze kunnen profiteren van positieve rolmodellen, zowel op cognitief als sociaal-emotioneel gebied.^{1,2,4,5,6,7} • Planmatig werken; afstemming van het curriculum, materialen en manier van aanbieden.^{3,5,7,8,9} 	<ul style="list-style-type: none"> • Gezag hebben en uitstralen, interesse in belevingswereld hebben, respect tonen, gevoelens herkennen en erkennen.⁷ • Noem iedereen bij naam en heet iedereen welkom. • Zoek verbaal en non-verbaal contact met elk kind, bijv. voor les begint.⁷ • Vertel zelf af en toe iets persoonlijks.⁷ • Vertrouwen inwinnen.^{5,10} • Zorg voor constructivistische werkvormen, zoals bijvoorbeeld: discussies in groepen, samenwerkingsopdrachten waarbij gezamenlijk naar een oplossing moet worden gezocht, reflectie op sociale kennis en gedrag, etc.⁶ • Differentiëren in moeilijke en makkelijke taken.^{3,5,9} • Gebruik van materialen die aansluiten op het niveau en de ontwikkelingskansen van de leerling.^{3,7,8,9} • Opname van opdrachten in het curriculum, waarin leerlingen hun interesses kunnen verwerken.³
<i>Competenties</i>	
inter-persoonlijke, pedagogische, organisatorische, en vakinhoudelijke en didactische	

¹ Desbiens & Royer (2003)

² Hieneman e.a. (2005)

³ Kern en Clemens (2007)

⁴ Meijer (2001)

⁵ Mooij & Smeets (2008)

⁶ Nind & Wearmouth (2006)

⁷ Onderwijsraad (2010a)

⁸ Smeets & Rispens (2008)

⁹ Sutherland e.a. (2008)

¹⁰ Van Gennip e.a. (2007)